Belang van de geschiedenis en kwaliteit van de krijgsmacht

In 1992 zal de KLu haar 213e bestelde F-16 in ontvangst nemen. Daarmee lijkt voor deze eeuw in Nederland een eind te komen aan verwerving en produktie van gevechtsvliegtuigen voor de KLu. Met deze, uit het midden van de jaren '70 daterende, aankoop is voor lange tijd het gezicht van de KLu bepaald. Kinderen van nu op te leiden F-16-vliegers zullen, gezien de voorgenomen instandhouding van F-16's tot ca. 2015, nog kinderen kunnen krijgen die wellicht ook F-16-vlieger worden. Zulk een lang gebruik van een wapensysteem is niet geheel ongebruikelijk als men zich herinnert dat de artillerie in de meidagen 1940 nog vuurde met geschut uit de vorige eeuw. Die situatie was volstrekt onacceptabel. Een kwalificatie die echter niet lijkt te gelden voor de F-16.

Hoe komt het dat militairen, die de naam hebben steeds over het nieuwste en het modernste materieel te willen beschikken, klaarblijkelijk in deze kwestie zo bescheiden zijn? Het antwoord is simpel: omdat de F-16, mits tijdig in technische en technologische zin up to date gehouden, ook in het eerste decennium van de volgende eeuw nog steeds effectief zal kunnen zijn. Dat blijkt wel uit het feit dat de produktielijnen van F-16's na 1992 buiten Nederland nog volop draaien. Zo staat Turkije pas aan het begin van een grote serie, en Japan hoopt eind van de jaren '90 zijn eerste F-16 (onder de naam FSX) in de lucht te krijgen. Eerlijkheidshalve dient te worden vermeld dat het hier voornamelijk uiterlijk de F-16 betreft maar dat er qua elektronica (avionica), besturing en voorstuwing van een geheel nieuwe uitgave sprake is. De flexibiliteit van het F-16-ontwerp staat dan ook aan de basis van zijn succes.

Het had echter ook anders kunnen zijn. Was indertijd gekozen voor de concurrentie van de F-16 — en dat was in 1975 bijna het geval — dan was vervanging nu dringend noodzakelijk geweest. Een situatie die zowel in Frankrijk als in Zweden aan de orde is en een zeer zware wissel trekt op het defensiebudget.

In niet onbelangrijke mate is deze momenteel voor de Nederlandse defensie zeer gunstige situatie te danken aan een indertijd niet geheel onomstreden en dan ook moedige keuze van de politieke leiding van Defensie. Evenzeer dient waardering te gaan naar het solide evaluatie- en keuzeproces dat aan de politieke beslissing voorafging. Een pluim die het Directoraat Materieel Koninklijke luchtmacht (DMKLu), dat dit jaar zijn 40-jarig jubileum viert, siert. Een geschiedenis die wordt gekenmerkt door steeds gewichtiger keuzes voor nieuwe vliegtuigtypes. Van de 200.000 gulden kostende Gloster Meteor in 1950 via de Hunter en de nog steeds tot veler verbeelding sprekende Starfighter naar de F-16 van 25 miljoen gulden.

Vliegtuigaankopen willen nog wel eens de „aankoop van de eeuw" heten. Gezien de enorme bedragen en de ingrijpende economische en industriële belangen niet ten onrechte. De verantwoordelijkheid van politici en militairen is dienovereenkomstig zeer zwaar. Maar hoe goed ook voorbereid, uiteindelijk kan pas na jaren van gebruik de juistheid van de keuze worden bevestigd. Dan gelden criteria of het vliegtuig inderdaad de beoogde taken kan vervullen en of de technische instandhouding van het wapensysteem niet voor onaangename verrassingen zorgt. Wat het laatste betreft: ver-

rassingen zijn er bij het gebruik van nieuwe types altijd. En zeker als het een vliegtuig betreft met zulke revolutionaire karakteristieken als de F-16 (bv. *Fly by wire*). De problemen die er waren (en er hier en daar nog wel zijn) worden echter met goed resultaat aangepakt. Een situatie die blijkt uit een grootscheeps onderzoek van de Rekenkamer zoals ook de behandeling van de Defensiecommissie van de Tweede Kamer dit voorjaar aantoonde.

Voor het eerste criterium, of de F-16 de beoogde taken kan vervullen, geldt een volmondig ja. In 1975 waren de overweldigende tanklegers van het Warschau-Pact een primaire zorg voor de NAVO-planners. In dat beeld paste een taakstelling voor de F-16 die zich primair richtte op ondersteuning van de grondstrijdkrachten met offensieve middelen. Sedert enige tijd en met name sinds 1989 lijkt de directe offensieve dreiging van tanklegers in West-Europa af te nemen. Steeds meer is een verschuiving in de taakstelling naar defensieve luchtoperaties te onderkennen; zonder echter de offensieve capaciteit te verliezen. Want tenslotte is het slechts deze rol die echt een conflict een gunstige wending kan geven. En wederom blijkt dat de flexibiliteit van het hoofdwapensysteem van de KLu die taakverschuiving zeer goed kan invullen. Zowel in offensief als in defensief opzicht wordt dan ook meer flexibiliteit geleverd dan bij de vaststelling van de initiële taakstelling kon worden bevroed. In alle opzichten blijkt de „aankoop van de eeuw" dan ook een verstandige te zijn geweest.

In hoeverre levert deze — tevredenstellende — blik over de schouder lessen voor de toekomst? De militaire politieke ontwikkelingen gaan immers snel, het afgelopen jaar zelfs zéér snel. Planners worden voortdurend ingehaald door feitelijkheden. Wat het ene moment nog fantasie leek blijkt even later al werkelijkheid. Voor sommigen zou het recente jubileum van de NAVO al het laatste zijn geweest. Strijdkrachten worden ingekrompen en naarstig wordt gezocht naar nieuwe strategische concepties die het voortbestaan en het nieuwe gezicht van de krijgsmacht inhoud moeten geven. Maar even snel deed zich afgelopen zomer alweer een totaal nieuwe ontwikkeling voor die resulteert in het verplaatsen van 150.000 militairen en het bijbehorende militaire materieel naar het Midden-Oosten. Zowel van de Verenigde Staten en — zeer verrassend — opmerkelijk veel andere naties, waaronder ook Nederland. Wat deze ontwikkeling bevestigt is wat (militaire) historici al lang weten. Vele malen dacht men in de wereldgeschiedenis dat conflicten tot het verleden behoorden doch even later stond men weer voor verrassingen. Keer op keer blijkt dat veiligheidspolitiek een efficiënte en effectieve militaire component nodig heeft. In de huidige situatie betekent dat mogelijk wel een kleinere maar in ieder geval een „fijnere" organisatie. Ofte wel een qua personeel en materieel kwalitatief hoogwaardige krijgsmacht. Net zoals destijds bij de F-16 vergt dat moedige keuzes.

Keuze voor kwaliteit vergt inzicht in de toekomst en kennis van de geschiedenis. In lijn met dit editoriaal is het dan ook zeer toepasselijk dat u in dit nummer het eerste deel van een artikelenserie aantreft, waarin de geschiedenis van het aankopen van gevechtsvliegtuigen wordt geschetst. Een geschiedenis die voor de toekomstige generatie planners bij Defensie in feite de „corporate knowledge" moet vervangen die, nu de F-16 zo lang in dienst lijkt te blijven, met de huidige generatie zal verdwijnen. Een kennisbron die zij niet mogen ontberen als omstreeks de eeuwwisseling de keuze van een nieuw type hoofdwapensysteem voor de KLu zich onherroepelijk aandient. In feite hierop aansluitend in dit nummer ook een artikel over toekomstige ontwikkelingen in de taakstelling van luchtstrijdkrachten. Een toekomst die flexibiliteit van het luchtwapen als hoofdkenmerk zal blijven vereisen.

Geschiedenis en toekomst; het zijn de twee hoofdingrediënten die een blad als de Militaire Spectator door de jaren heen kenmerken. Ingrediënten die evenzeer onontbeerlijk zijn voor een kwalitatief hoogwaardige krijgsmacht. Het is onze wens dat geschiedenis en toekomstvisie in de juiste mate de huidige defensieplanning zullen blijken te kenmerken.